

Oco, nám sa ešte nič nerobí

Syna harmonikára, zdravie a pokoj, lesnícke čižmy, korytnačku a gitaru. Toto si želajú členovia osemčlennej rodiny, ktorej život nadelil radosť aj trápenie. Sú dôkazom, že keď človek chce a neopúšťa sa, zvládne neskutočné veci.

Mama, nazvime ju Zuzana, má 29 rokov a šesť detí vo veku 11, 9, 6, 5, necelé tri a dva roky. S budúcim mužom boli takmer susedia, delili ich dva domy. Prvýkrát sa zblížili na guláši na ihrisku. Potom išli na zábavu a odvtedy sú spolu. Bývajú v jeho rodičovskom dome s mamou. O tom, koľko detí by chceli mať, nikdy nehovorili. Keď Boh dá, tak dá.

Tomu dieťaťu niečo je

„Prvý pôrod bol ťažký, tak som druhé tehotenstvo veľmi zle znášala,“ spomína Zuzana. „To bol rev, rev, rev. Nakoniec všetko dobre dopadlo.“

Po dvoch chlapcoch prišla do rodiny dcérka. To bolo radosti. Ešte ju kojila, keď znovu otehotnela. V treťom mesiaci prekonala kiahne, ktoré najstarší syn doniesol zo škôlky. „Máš tri zdravé deti, tak si myslíš, že aj štvrté bude zdravé.“

Nebolo. Nechápala, čo sa deje. Dievčatko často plakávalo a mávalo záchvaty. „Muž mi neveril, hovoril, že som len vyčerpaná a nevyspatá. Uveril, až keď sa to raz v noci stalo jemu. Aj naši vraveli, že tomu dieťaťu niečo je, predsa nemôže byť také zlé, keď je najedené a prebalené.“

Dolnokubínska neurologička už malú domov nepustila. Vrátila sa až po mnohých vyšetreniach – s diagnózou detská mozgová obrana, okrem iných. „Jedna doktorka v nemocnici sa ma opýtala, či by som si ju dala preč, keby som vedela, aká sa narodí. Nedokázala som povedať ani pol slova.“

Desať rúk je málo

Ďalšia dcérka je na tom rovnako ako jej sestra. Ležia, nerozprávajú, treba ich kŕmiť aj prebaľovať. Týždeň spia dobre, dva týždne nie. Sú ranostaje, už o pol piatej ráno sú hore. Ako prvé chcú piť – cez striekačku. Stravu im treba mixovať. Do pol ôsmej, kedy traja starší odídu do školy, musí byť o všetky deti postarané. „Mama, to nemám, mama, to mi treba, ráno nič iné nepočujem,“ hovorí Zuzana. „Keby som mala desať rúk, je to málo. Keď odídu, upratujem, varím, periem, aj štyri práčky denne. Potom sa venujem dievčatám. Najprv pobavím jednu, pocvičím s ňou pätnásť minút, potom druhú. Medzitým treba nakúriť a pokŕmiť. Nemám kedy nudiť sa. Ani si neviem predstaviť, ako by to vyzeralo, keby sme sa mali dobre a žili iba tak lážo-plážo.“

Najväčšiu radosť má, keď muž príde z roboty a dajú si spolu kávu. „Nemôžem sa ho dočkať. Už o pol tretej stepujem, kedy príde. Spolu sa najeme, vypijeme kávu a povravíme, čo je nové. Potom znovu robota, večera, pomodliť sa a spať. Susedia sa smejú, že najneskôr o pol deviatej je už u nás tma.“

Hurá som nepovedala

„Dakto povie, že keby ich radšej Pán Boh zobral, veď je to len trápenie,“ zamýšľa sa Oravčanka. „No v tejto chvíli si neviem predstaviť, čo by som bez nich robila. Sú veľmi vnímavé. Keď sa pohádame, sú nervózne a plačú. Keď sme v pohode, usmievajú sa. Chlapci sa pýtali, prečo nechodíme tam a tam, ako iné deti s rodičmi. Teraz už chápajú, že nemôžeme od nich odísť. Buď musím zostať doma ja alebo muž.“

Trápenie prepletá radosť zo štyroch zdravých detí. „Najstarší sa nič neučí. Do knihy ani len nepozrie, len robota ho baví. Celý otec. Ale má jednotky a dvojky. Mladšiemu to v škole

veľmi nejde. Radšej mi pomáha s dievčatkami, pobaví ich, prebalí, oblečie, kúpe. Mohol byť asistent, s deťmi by si dal rady.“

Najmladšia dcérka miláčikom rodiny. „Keď som otehotnela, hurá som nepovedala,“ priznáva Zuzana. „Mala som strach. No keď vám po dvoch chorých deťoch príde zdravé, to je niečo. Bože, to je dieťa. Je veľmi živá. Ležiace sestry považuje za báby. Nosí mi pre ne plienky aj mokré utierky. To bolo rečí, keď sme ju čakali. Dnes, keď vidia, aká je zlatá, všetci sa okolo nej krútia.“

Chce to len pokoj

Oravčanka je vyučenou krajčírkou, no nikdy ju to nebavilo. Radšej by bola kvetinárkou a aranžérkou. „Niekedy závidím ženám, že chodia do roboty. Hneď by som išla, aspoň na štyri hodiny, no neviem, či sa toho dožijem. Viem, že sa urobia, ale odrobia si svoje a vedia, že niečo zarobia. Ja robím 24 hodín v kuse jedno a to isté dookola a dakedy mi už z toho prepína. Ľudia si myslia, že na deti dostávajú milióny. Hovoria, že mi je sveta žiť, keď nemusím chodiť do roboty.“

Manžel pracuje v lese za 350 eur čistého a stravné lístky. Veľa si dorobia na gazdovstve. Chovajú kravu, jalovice, býky, prasiatka, zajace, sliepky, cez leto husi, kačky, morky. Pomáhajú aj deti. „V lete, kedy je najviac roboty, mal muž úraz. Drevo mu zlomilo nohu. Ostal doma starať sa o tri najmladšie deti a variť. Ja so staršími, testiná a mama sme robili okolo gazdovstva. Všetko sme stihli. Aj na mňa príde kríza. Najradšej by som so všetkým bachla a odišla preč. No keď človek chce a neopúšťa sa, zvládne neskutočné veci. Chce to len pokoj.“

Peripetie s úradmi a koňom

Rodinu z času na čas preveria aj ťažšie skúšky. Zuzana práve pomáhala mame s čalamádou, keď jej prišla kontrola zo sociálneho. „Hoci som pri dcérkach mala sestru, za to, že ma nenašli doma, mi na dva mesiace pozastavili rodičovský príspevok aj prídavky na všetky deti.

O prístupe v nemocniciach by som tiež mohla rozprávať. Naposledy som volala mužovi, aby ma prišiel zobrať domov, lebo ma odvezú rovno na psychiatriu. Preto už neletím s deťmi hneď ku doktorom, snažím sa pomôcť si aj sama. Našťastie, lekárničke môžem zavolať aj o samej polnoci.“

O poriadny stres sa nedávno postaral ťažný kôň. „Išli sme s chlapcami okresávať haluziny. Muž zatiaľ pracoval. Kôň, ktorý ťahal drevo, sa zrazu začal zabárat. Pošmykol sa a spadol do rieky. Náklad ostal visieť na brehu a nedal sa odopnúť. Najstarší syn utekal po pomoc. Na koňa sa valila voda. Na striedačku sme mu držali hlavu, aby sa neutopil, a kopali rigoly, aby mala voda kadiaľ odtekať. Nakoniec sa nám podarilo náklad odpojiť, no trvalo hodnú chvíľu, kým kôň vstal a pozbieral sa. Neviem, čo by sme robili, keby sa utopil. Nestojí málo korún. Ešte teraz ma klepe, keď si na to spomeniem.“

Kus dobrých ľudí

Oravskej rodine od apríla pravidelne pomáha Námestovský anjel. Sumou dvesto eur prispel aj na opravu auta, ďalších tristo jej požičal. Pravidelný mesačný príspevok je veľkou pomocou, veď len za lieky a plienky zaplatia 150 eur. „Kus dobrých ľudí, sú ochotní a chápací,“ teší sa mama. „Hocikedy prídu na kávu, deťom donesú knižky, zošity, maľovanky či pastelky. Volajú, ako sa máme a čo je nové. Keď vidím, kto volá, hovorím mužovi, oco, to bude na dlho. Cudzí ti dakedy viac pomôžu ako blízki.“

Desať eur je dost

Na dovolenku chodí do hory a na čučoriedky. „Kde pôjdeš? Do mesta behať po obchodoch? V hore nám je s deťmi najlepšie. Vybehajú sa, vykričia, sú šťastné.“

Povýšiť všedný deň na výnimočný dokáže aj obyčajná pizza z miestnej reštaurácie. Naposledy ju deťom dopriali za vysvedčenie. „Milo nás prekvapili. Ostali nám posledné tri či štyri stravné lístky, tak som si povedala, že kašlem aj na chlieb, len nech majú radosť. Večer sme si ich zavolali. Doniesli ste dobré vysvedčenia, tak sme vám s ockom niečo kúpili. Mysleli si, že dostanú čokoládu alebo sladkosť. Keď som dala na stôl dve pizze, to ste mali vidieť. Všetci sme sedeli za stolom, jedli, hovorili jeden cez druhého. Na to sa nedá zabudnúť.“

Celý jeden deň iba pre seba Zuzana zažila len nedávno. „Pán farár vyhlásil, že organizujú zájazd do Bratislavy na Pochod za život. Hovorím mužovi, že by som aj išla, ale stojí to desať eur. A aj tých desať eur je dosť. No išli sme, aj s najstarším. Prvýkrát som niekde bola. Bolo to úžasné, plno ľudí, živá hudba. Vrátila som sa ako vymenená.“

Aký je ten život

A o čom členovia veľkej rodiny snívajú? Otec si želá, aby sa aspoň jeden syn naučil hrať na harmonike. „Syn by hral a muž by spieval. Veľmi rád spieva, Šlágery u nás ide nonstop.“ Najstarší by chcel dobré kožené lesnícke čižmy, jeho brat korytnačku, sestra gitaru. Dievčatkám už kúpili digitálny teplomer. „Trebá nám hlavne zimné gumené. Babka dnes išla s nami do mesta, že nám aspoň čižmy pokúpi. Tak budem mať po štyroch rokoch nové čižmy.“

Zuzana si praje, a nielen na Vianoce, zdravie a pokoj. „Najviac mi pomôže, keď sa vyrevem alebo si povravím. Stačí mi ísť na pol hodiny k susede, hneď prídem na iné myšlienky. Nedávno mi požičala knižku od Dariny Hamarovej Životom nekráčam sama. Tak ma chytila, že som ju prečítala za dva dni. Krásny príbeh. Aký je ten život. Keď vidím, koľko trápenia je na svete, hovorím mužovi, oco, nám sa ešte nič nerobí.“

LUCIA ŠMIGOVSKÁ